

De partijdag in Neurenberg

DOOR

A. PANNEKOEK.

I.

Het congres, dat de Duitsche partij van 13 tot 19 September in Neurenberg hield, behoort met die van Hannover (1899), Lubeck (1901) en Dresden (1903) tot diegene, waar het revisionisme het hoofdonderwerp der debatten vormde. In Hannover ging het om de theoretische grondslagen en het program der partij, die door Bernstein aangevallen waren; het congres besliste, dat er geen aanleiding was, ze te wijzigen. In Dresden was het al niet meer de theorie, maar de praktijk, hoewel nog slechts in den vorm van een voorstel. Bernstein had voorgesteld, dat onze partij haar groote overwinning bij de verkiezingen zou vieren, door op een vicepresidentszetel in den Rijksdag aanspraak te maken; dit was een volkomen logisch uitvloeisel van de burgerlijke opvatting over het parlementarisme, die de revisionisten huldigen. De partij stelde daartegenover in een motie vast, dat ze aan de onverzoenlijke klassetegenstelling als grondslag van haar politieke praktijk vasthield. Thans in Neurenberg zijn we weer iets verder: het gold nu de revisionistische praktijk, niet meer in den vorm van een voorstel, maar van een daad, de budgetbewilliging in Baden en Beieren.

De kwestie zelf was niet nieuw. Reeds in Lubeck was daarover een motie aangenomen. Het mag als bekend ondersteld worden, dat de sociaaldemocraten in het stemmen tegen de begrooting uitdrukken, dat zij een burgerlijke regeering, die van nature een zaakwaarnemer van de belangen der bezittende klasse en een orgaan tot handhaving van het kapitalisme is, de geldmiddelen voor deze regeering, zoover het in onze macht ligt, weigeren. In ons land hebben onze parlementsleden

er ook nooit aan gedacht, voor een begrooting te stemmen, daar dit een uitdrukking van vertrouwen in de regeering beteekenen zou. In den Duitschen Rijksdag geldt dit nog veel sterker; het Deutsche rijk is niet eenvoudig een kapitalistische staat, maar bovendien een staat, waar de arbeidersklasse op allerlei wijze onderdrukt wordt, waar van politieke rechtsgelijkheid en vrijheid geen spoor te vinden is, waar voor een mateloos militarisme tot in het oneindige geld uitgegeven wordt, dat door indirecte belastingen uit de zakken der arbeiders gehaald wordt. Deze reaktionair-militaristische politiek is van dien aard, dat niet slechts een sociaaldemokraat, maar ook een gewone democratische liberaal, die in Holland met de regeering tevreden zou zijn, in Duitschland er tegen zou moeten stemmen.

Omgekeerd bewerkt deze toestand, dat zich bij onze eigen vertegenwoordigers geleidelijk de opvatting vastzet, dat onze stelselmatige scherpe oppositie dit reaktionaire systeem geldt. Het is volkomen begrijpelijk, dat hen herhaaldelijk uitdrukkingen ontvallen als: zolang de belastingen zoo op het volk drukken, denken wij er niet aan voor de begrooting te stemmen, eerst wanneer de arbeiders als politiek gelijk gerechtigden behandeld worden, zouden wij vertrouwen in de regeering kunnen stellen, en dergelijke meer. Tot goed begrip van het revisionisme in dit kapitalistisch hoog ontwikkelde land is deze omstandigheid zeer belangrijk: de strijd tegen de reaktionaire, politiek-onderdrukkende kapitalistische politiek verdooft het besef, dat een liberaal-kapitalistische politiek, die de arbeiders als gelijk gerechtigde burgers beschouwt, door ons even energiek bestreden moet worden.

De gecompliceerde bouw van het Deutsche rijk maakt de kwestie nog ingewikkelder. Formeel is Duitschland een statenbond van zelfstandige staten; bij de stichting van het rijk in 1871 werden alleen die bestuursterreinen, waarop in 't belang van het zich ontwikkelend kapitalisme noodzakelijk eenheid moest heerschen (buitenlandsche politiek, militarisme, zeevaart en verkeer, munt en maat, nationaliteit) aan het rijk toegewezen, terwijl de eigenlijke „Verwaltung", het binnenlandsch bestuur, politie, schoolwezen, aan de bevoegdheid der landsregeeringen overgelaten werd. Daardoor is de functie van den staat gesplitst en over de twee soorten van regeeringen, de rijksregeering en de landsregeeringen, zoo verdeeld, dat juist de hatelijkste en door ons het felst bestreden instellingen: militarisme en invoerrechten, rijkszaak zijn. In de landdagen kan daarentegen het verschillende karakter der verschillende landen tot uitdrukking komen. In Pruisen is de landdag het eigenlijke regeeringskasteel der jonkers en hier heerscht, door geen modern-kapitalistische, ruimere opvattingen ook maar in 't minst bedorven, de echte beruchte Pruisische geest; in Hamburg en Bremen is de senaat de uitdrukking van de heerschappij van een moderne,

rijke, conservatieve kooplieden-oligarchie; in Zuid-Duitschland drukken de landdagen de meer gemoedelijke kleinburgerlijke en kleinboersche verhoudingen uit; in de kleinste dwergstaatjes van Midden-Duitschland verheffen ze zich weinig boven het karakter van een plattelands-gemeenteraad. Bij deze verscheidenheid is het moeilijk ze onder één strenge regel te vatten: de gemeenteraad van een groote stad — hoeveel te meer van een wereldstad als Berlijn — draagt in sterkere mate het karakter van klassestaat, dan de landdag van een middelduitsch dwergstaatje.

Het is daarom begrijpelijk, dat onze partijgenooten, die in de negentiger jaren hier en daar in de landdagen begonnen in te dringen, daar niet voortdurend de strenge regel van de budgetweigering volgden. Bijkomstige omstandigheden drongen dikwijls het algemeene gevoel van principieele vijandigheid tegen de regeeringen op den achtergrond. Wat voor Gotha of Lippe-Schaumburg een onbeteekenende zaak was, was het echter niet voor Beieren, na Pruisen het grootste land. Toen de Beieren in 1894 voor de begrooting gestemd hadden, gaf dit aanleiding tot een fellen strijd op den partijdag in Frankfurt. Een motie werd voorgesteld en door Bebel verdedigd, die den plicht uitsprak, in de landdagen tegen 't budget te stemmen, daar de regeeringen der afzonderlijke landen de sociaaldemokratie scherp bestrijden. Een bemiddelingsamendement, dat 't woordje „daar" door het woord „inzooverre" verving, werd aangenomen en toen stemden de radikale bestrijders der budgetbewilliging zelf tegen de aldus verzwakte motie. Zoo kwam geen uitspraak tot stand; de argumenten van Vollmar en Grillenberger, dat de Pruisen geen verstand hadden van de bijzondere Beiersche omstandigheden en dat de Beieren de vrijheid moesten houden, die zelfstandig en vrij te beoordeelen, bleven hangen en werkten bij latere stemmingen mee.

De aanleiding tot de discussie in Lubeck in 1901 was, dat onze fractie in Baden voor de begrooting had gestemd. Daarbij had een der Badensche landdagsleden, Fendrich, — sinds dien tijd uit de politiek naar de feuilletons verhuisd — een artikel geschreven, waarin het stemmen voor de begrooting als natuurlijk uitvloeisel der revisionistische opvattingen werd ontwikkeld. Dit gaf de zaak een hoogere beteekenis; van de toevallige kleinigheid werd een systeem gemaakt, dat als praktische toepassing van het revisionisme in strijd met de algemeene partijtaktiek stond. Dáárom was het noodig zich daarover uit te spreken. Bebel stelde een motie voor, waarin — principieel veel juister dan in 1894 in Frankfurt — gezegd werd, dat ook de afzonderlijke landen het karakter van klassenstaat dragen, en dat daarom in de landdagen steeds tegen de begrooting gestemd moet worden. Hij liet zich echter overtuigen, dat er uitzonderingsgevallen kunnen voorkomen; het kan voorkomen, sprak hij in zijn rede, dat een meerderheid van sociaal-

Wij zijn hiermee de gebeurtenissen reeds vooruitgelopen. Het kwam er op aan, begrijpelijk te maken, dat de politici in Zuid Duitsland, van hun enge standpunt der parlementaire politiek gezien, alle reden hadden, het Lubecker besluit als lastige hindernis te beschouwen. Om hun den moed te geven, dit te breken, moesten er bijzondere omstandigheden bijkomen. Verleden jaar waren de Wurtembergers voorgegaan. Naar hun spreker Hildenbrand nu meedeelde, was de meerderheid der fractie daar al vaker geneigd geweest, voor de begrooting te stemmen, maar had het niet doorgezet „omdat het geen partijkrakeel waard was”, d. w. z. omdat ze een zondigen tegen een partijbesluit niet aandurfd. Maar nadat reeds besloten was, tegen de begrooting te stemmen, kreeg de minderheid bedenkingen, met name wegens het internationaal kongres. Men vertrouwde wel, dat de regeering het kongres ongemoeid zou laten, maar het was toch altijd Duitsland; en met het oog op de vele buitenlandsche socialistten, die voor 't eerst in Duitsland vergaderden, scheen het geraden, de regeering niet te verbitteren. Dus stemde men ten slotte voor de begrooting. Dit is toen in de *Vorwärts* gekritiseerd, maar daarbij bleef het. De partijdag in Essen liet de zaak loopen, ongetwijfeld met 't zelfde idee; omdat hier het internationaal kongres achter zat, was 't beter de Wurtembergers niet aan te vallen.

Dit heeft de anderen moed gegeven. Op een conferentie, die een aantal Zuidduitsche landdagsleden in Mei te Stuttgart hielden, spraken ze af, het standpunt der budgetweigering op te geven. Ze voelden zich sterk door den steun, dien ze aan mekaar hadden. In 't laatst van Augustus lekte er iets van uit; het partijbestuur vroeg inlichtingen aan de Badensche fractie, of het waar was, dat men daar besloten had, voor de begrooting te stemmen; maar het kreeg het geestige antwoord: dat men zich zelf zwijgen opgelegd had, en dus niets mocht verklappen. Kort daarop stemden de Baders, en eenige dagen later, nadat reeds in de pers de groote verontwaardiging in de partij gebleken was, stemden ook de Beieren voor hun begrooting.

Deze omstandigheden maakten de zaak tot een veel ernstiger gevaar voor de partij, dan op zich zelf een vergrijp tegen een partijbesluit zou zijn. Het was niet een, uit een bijzonder moeilijke of scheeve positie verontschuldigbaar uitglijden, maar een bewust, wel overlegd en opzettelijk overtreden van een partijbesluit. — Dat de Zuidduitschers naderhand poogden te bewijzen, dat het geen overtreding was, en in hun geval werkelijk de uitzonderings-bepaling van 't Lubecker besluit toepasselijk was, was even natuurlijk als het hopeloos en waardeloos was. — Het was de eerste bewuste poging, de revisionistische theorie in praktijk te brengen, het eerste daadwerkelijke oproer van een deel der partij tegen het geheel. Als zoodanig werd het overal in het Noorden opgevat en overal uitte zich de verontwaardiging der partijgenooten in scherpe moties

van akeuring. Voor de Zuidduitsche landdagfracties kwam er daarom alles op aan, de Zuidduitsche partijgenooten achter zich te hebben. Daaraan mankeerde reeds dáárom veel, omdat in elk der drie landdagfracties minderheden tegen de budgetbewilliging waren. In Neurenberg zelf spraken in een partijvergadering de afgevaardigden Simon en Süssheim tegen de budgetbewilliging, en in deze stad, waar jaren lang het partijorgaan onder de uitstekende redactie van Adolf Braun had gestaan, was genoeg socialistisch inzicht aanwezig, om de stemming voor de budgetbewilligers gevaarlijk te maken. Ze wisten daarom een beslissing te verdagen en voordat een tweede vergadering plaats vond, had de nieuwe redacteur Kurt Eisner gelegenheid, in de krant andere snaren aan te slaan. Kurt Eisner, de vroegere redacteur van de *Vorwärts*, die, in 1905 met andere revisionisten er uitgezet, een jaar later redacteur in Neurenberg werd, wordt als de geestelijke vader van het heele Zuid-Duitsche oproer aangezien. Hij werkte nu op 't particularisme, dat in Beieren altijd sterk leeft, ook bij de arbeiders, die weten, dat alle onderdrukking, reactie en rechteloosheid uit de Pruissische overheersching komt. Zullen wij ons door de Pruisen laten voorschrijven, wat wij Beieren hier moeten doen? Moeten wij ons aan die gecentraliseerde Pruissische partijbureaucratie onderwerpen, die onze Beiersche eigenaardigheden niet kent en voor onze grootere vrijheid niets voelt? Zoo werd op achterlijke instinkten gespekuleerd, met succes, want de volgende partijvergadering sprak zich voor de Beiersche vrijheid en tegen de Pruissische voorgedij uit, d. w. z. voor de budgetbewilligers. In Karlsruhe werd een dergelijk votum in de partijvergadering er net met een enkele stem meerderheid doorgehaald: in Stuttgart en enkele industrieplaatsen verklaarde de meerderheid zich tegen de budgetbewilligers. Daarentegen vonden de fracties op het platteland haast overal steun.

Het partijbestuur stelde het congres een motie voor:

„De partijdag bevestigt opnieuw de resoluties van Lubeck en Dresden, die uitspreken: dat de staat, zoo lang hij zich in de handen der bezittende klassen bevindt, een orgaan der klasseheerschappij is en een middel tot het onderworpen houden der bezitlooze volksmassa's; dat de politieke taak van den proletarischen klassenstrijd de verovering der staatsmacht door ten onder brengen van den tegenstander is; dat iedere politiek van tegemoetkoming aan de bestaande staats- en maatschappijorde te verwerpen is.

Als noodzakelijk gevolg van deze principieele opvatting en tegenover het feit, dat de stemming voor de begrooting als geheel als motie van vertrouwen in de regeering opgevat moet worden, moet aan iedere vijandelijke regeering bij de eindstemming het staatsbudget geweigerd worden, tenzij de verwerping van deze begrooting door onze partijgenooten het aannemen van een voor de arbeidersklasse ongunstiger begrooting ten gevolge heeft.

De bewilliging van de begrooting in de landdagen van Wurtemberg, Baden en Beieren is daarom onvereinigbaar met de resoluties van Lubeck en Dresden.

De principieele verwerping der begrootingen past volkomen bij de klasse-

positie der bezitlooze volksmassa's, die een onverzoenlijke oppositie tegen de bestaande, het kapitalisme dienende staatsmacht noodzakelijk maakt. Dit aan de arbeidende klassen steeds opnieuw nadrukkelijk duidelijk te maken, is de stellige plicht van onze propaganda".

Men moet zeggen, dat hiermee de Zuidduitschers broederlijk behandeld werden. Geen blaam om wat gebeurd was, geen terugkomen op vroegere vergrijpen; men nam aan, dat zij zich in de oprechte meening bevonden hadden, dat het Lubecker uitzonderingsgeval op hen toepasselijk was. In de motie werd alleen uitgedrukt: de partij deelt die meening niet en drukt daarom nog eens precieser uit, in welk geval alleen een voorstemmen geoorloofd is, — een geval, waarvan Kautsky reeds uiteengezet had, dat daarbij eigenlijk geen sprake is van aannemen of verwerpen, maar alleen van kiezen tusschen een beter en een slechter budget. De strijd ging dus om de toekomst, om het principe, en het verleden diende daarbij enkel als illustratie.

De argumenten, waarmee de Zuidduitschers hun voorstemmen in dit bijzonder geval verdedigden, waren van tweërlei aard. Eenerzijds voerden zij de sommen aan, die op de begrooting voor verbetering van de loonen der beambten en staatsarbeiders waren uitgetrokken, anderzijds de erkenning van de politieke rechten der arbeiders door de Zuidduitsche regeeringen. Deze verbeteringen behooren dankbaar erkend en op prijs gesteld te worden. Wat het eerste betreft had reeds Bebel in zijn inleidende rede er op gewezen, dat de verbeteringen in werkelijkheid nauwelijks verbeteringen konden heeten, maar door het duurder worden der levensmiddelen door het woekertarief, waaraan ook de Zuidduitsche regeeringen hadden meegewerkt, noodig waren geworden. Overigens toont dit argument, hoever de Zuidduitsche parlementariërs tot de burgerlijke opvatting der politiek afgezakt waren. Terwijl het proletariaat zich als doel van zijn politiek streven een groote omkeering der maatschappij, het verwezenlijken van groote beginselen stelt, is de politiek der burgerlijke partijen tot het vangen van voordeeltjes voor bijzondere groepen afgezakt, dat tot een wederzijdsch sjacheren voert. Voordeelen voor de winkeliers, voordeelen voor de boeren, voordeelen voor deze of gene fabrikanten, daarom draait de strijd der burgerlijke partijen. Dit wordt nu ook bij ons ingevoerd; op het persoonlijk egoïsme der arbeiders wordt een beroep gedaan, in plaats van op hun klassebewustzijn. Men wil zich de gunst en de stemmen der staatsarbeiders verzekeren door hogere salarissen voor hen te bedingen. *Onze* politiek is, overal voor verbeteringen voor de arbeiders te vechten, om hen weerbaarder te maken tegen den staat; wij willen de loonen der staatsarbeiders verhoogen, omdat wij dit een plicht voor den staat achten en daardoor de geheele klasse sterker maken, en wij eischen naderhand de stemmen aller arbeiders, ook der

staatsarbeiders voor ons op, omdat wij *vóór* de geheele klasse tegen den staat vechten. De burgerlijke politiek is, voor zijn kiezers voordeelen te winnen en daarmee hun gunst te koopen. Door de argumenten der burgerlijke arbeiderspolitiek wordt de geest der arbeiders van ons groote doel afgeleid en op de kleinste eigenbaat gericht; zij verzwakken het idealisme, de innerlijke kracht der beweging.

Hoe stond het met de erkenning der gelijke rechten der arbeiders? In Beieren was een spoorbeambte ontslagen toen hij sociaaldemocratisch afgevaardigde werd. Een der ministers had verklaard, dat er geen vereeniging was, waarvan staatsarbeiders geen lid konden zijn. Daartegenover stond een beambtenwet — waartegen onze fractie fellen strijd gevoerd had en dien onze spreker als een uitzonderingswet tegen onze partij had gekenschetst — waarin aan staatsbeambten verboden was sociaaldemokraat te zijn. Ook had de minister-president Von Podewils verklaard: „een staatsambtenaar, die verklaart aanhanger van een richting te zijn, die de grondslagen van de monarchistische staatsinrichting bestrijdt, stelt zich daarmee in onverzoenlijke tegenspraak met zijn geheele dienstbetrekking en met name met zijn eed." Een liberaal onderwijzer was door den klerikalen minister met ontslag bedreigd, als hij zich weer openlijk afkeurend over het onderwijs durfde uiten. Dat was de rechtsgelijkheid in Beieren. In Baden was verleden jaar aan een arbeider uit de staatswerkplaatsen, Schäufele, verboden, sociaaldemocratisch raadslid te zijn. Eerst toen onze partijgenooten dat scherp kritiseerden, werd het bij volgende gelegenheden oogluikend toegestaan. Hier, evenals in Wurtemberg, erkent de regeering de vakvereenigingen als vertegenwoordiging der arbeiders. Ook mogen de partijbladen aan de Badensche stations verkocht worden.

Inderdaad, het is Pruisen niet, en deze opsommingen moesten vooral dienen, om de Pruisische partijgenooten tot vergelijking met hun eigen onderdrukten en rechteloozen toestand aan te sporen. Maar deze partijgenooten vergeleken het met hetgeen eigenlijk in een burgerlijken staat behoort. De conclusie, waartoe de Badensche spreker, Dr. Frank uit Mannheim, kwam: „wij zijn *op weg* naar de burgerlijke rechtsgelijkheid," kon aan sociaaldemokraten, die van meening zijn, dat ook bij volkomen politieke gelijkheid onze tegenstelling tot den klassenstaat even fel blijft, niet de overtuiging schenken, dat hier reden was, de regeering een bewijs van vertrouwen te geven.

Daar kwam bij, waar Bebel zeer nadrukkelijk op wees, dat deze staten niet los van Deutsche politiek staan. Aan alle reactionaire maatregelen, die op initiatief van Pruisen door de rijksregeering beraamd werden, hebben ze meegedaan; mochten ze zich in 't binnenland een vrijzinnigen schijn geven, zoo namen ze zonder protest aan de onderdrukkende rijkspolitiek deel. Alles bijeengenomen slaagden de zuidelijke partij-

genooten er absoluut niet in, duidelijk te maken, dat ze zoo groote en belangrijke rechten en voordeelen verkregen hadden, en dat hun landsregeringen zoo best waren, dat ze een bewijs van vertrouwen verdienden.

Naast deze praktische uiteenzettingen stond het theoretisch betoog van hun standpunt in het algemeen. Tegen de begrooting stemmen behoort niet een stelselmatige regel onzer politiek, een bindende regel voor onze afgevaardigden te zijn, zoo was hun stelling; men moet de vrijheid hebben voor of tegen te stemmen, al naar de eisch van het oogenblik, de onmiddellijke politieke behoefte. Deze stelling werd op diverse gronden verdedigd, allereerst met het argument van de ceremonie. Een dergelijk onveranderlijk altijd tegen stemmen, zonder op omstandigheden te letten, blind en doof voor alle wisselende werkelijkheid, zonder dat eigen oordeel of nadenken er bij te pas komt, is een gedachtenlooze ceremonie en daarom beteekenisloos en werkingsloos. Ze is als een godsdienstige plechtigheid, een rite, die naar een vaste formule plaatsvindt. Werking gaat alleen uit van een handeling, waar de eigen zelfstandige meening, de levende mensch met bewusten wil achter zit. De levende menschen, die tevoren bij de aparte artikelen gewerkt, betoogd, gestreden hebben met hun geheele persoon, veranderen bij de eindstemming plotseling in doode lededoppen, die een formule opzeggen.

Dit geheele treffende betoog — in deze scherpte is het niet in Neurenberg gegeven; het is aan artikelen in de Monatshefte ontleend — gaat van de verkeerde onderstelling uit, dat het tegenstemmen tegen een begrooting een ceremonie is, waarbij men niets denkt. Deze opvatting is begrijpelijk bij iemand, die van de principieele vijandschap der sociaaldemocratie tegen de burgerlijke regeringen niets voelt. Niet als ceremonie, maar eenvoudig, omdat wij, zoover 't aan ons ligt, de burgerlijke regeering geen geld kunnen toestaan, stemmen we tegen het budget. Niet omdat een dwingende resolutie het gebiedt, stemmen wij tegen, maar omdat wij het tegenstemmen als noodzakelijk uitvloeisel onzer opvatting beschouwen, drukken wij dit in een resolutie uit.

De resolutie is geen van boven opgelegd gebod, een wet, waaraan ieder zich te onderwerpen heeft, maar een klaar uitspreken van onze opvatting, ons standpunt. Daarom was het tegenstemmen tegen begrootingen al een vaste regel voor sociaaldemocraten, vóór het ooit in een motie uitgedrukt werd; eerst nu de opvatting verdedigd werd, dat deze regel verkeerd was, heeft de partij haar meening daaromtrent in een motie neergelegd.

Het was niet verwonderlijk, dat bij deze gelegenheid de oude revisionistische koe weer uit de sloot gehaald werd: de tegenstrijdigheid tusschen hervorming en revolutie. Wanneer wij voor hervormingen

optreden, zoo heet het, erkennen wij den klassenstaat, en geven wij het standpunt van enkel protesteeren, negeeren en agiteeren reeds praktisch op. „Reeds daardoor, dat wij in het parlement gaan, erkennen wij den klassenstaat,” zei Timm, de redenaar der Beieren. „Wij moeten niet enkel negeeren, maar ook praktisch werken. Het standpunt der zuivere negatie is opgegeven, en dan moet men zich de grootste politieke macht verzekeren, dan moet men zich niet door kleine, formalistische gronden laten tegenhouden... Wil men dit niet, dan moet men zeggen: het tot nog toe ingenomen standpunt der partij is niet staande te houden, dan moet men — daarop schijnt het uit te moeten draaien — het radikale standpunt innemen en zeggen: *weg met alle parlamentarisme*” (stormachtige toestemming bij de Zuid-Duitschers). En in denzelfden geest sprak Frank, de spreker der Badensche fractie: „Men zegt: de tegenwoordige staat is een instrument tot heerschappij van de bezittende klassen; het parlement dient tot hetzelfde doel, dus kan het aan de onderdrukte, werkende, revolutionaire klasse enkel als middel tot agitatie en demonstratie dienen. Als deze opvatting u werkelijk beheerscht, dan hebt gij een groot onrecht begaan, toen gij de anarcho-socialisten uit de partij gezet hebt, dan was onze vroegere partijgenoot Dr. Friedeberg uw geestelijke vader. Wij anderen kunnen het dan niet begrijpen, dat gij voor dat waardelooze parlamentarisme offers brengen wilt. Wij kunnen niet begrijpen, waarom gij de straat opgaat, vrijheid en leven op het spel zet, alleen om vrije baan te maken voor het parlementaire kretinisme... Zijt gij echter met ons van meening, dat een zekere verbetering door positieve arbeid mogelijk is, dan moogt gij ons niet ondragelijke boeien aanleggen, door een blijvenden dwang tot verwerping van de begrooting vast te stellen.”

Deze argumenten kunnen als bewijs voor het volkomen gemis aan theoretisch inzicht bij de Zuid-Duitsche budgetbewilligers dienen. Zij stelden de keuze: óf burgerlijke hervormingspolitiek, óf anarchisme, opgeven van alle parlementaire arbeid. Dat er ook een *sociaaldemocratisch parlamentarisme* bestaat, dat reeds tientallen van jaren het krachtigste strijdmiddel voor het proletariaat was, daarvan hebben zij blijkbaar nooit gehoord. Voor ons is de politieke werkzaamheid een middel, om de arbeidersklasse tot bewustzijn van haar onderdrukking, tot klassebewustzijn te brengen, ze te scholen, te organiseeren en ze daardoor tot een steeds grootere macht te maken. Daarin is de strijd voor verbeteringen een middel, en het socialisme, de verovering der politieke heerschappij, het doel. Hoe verderfelijk voor dit doel onzer politiek de bewilliging van het budget, en hoe noodzakelijk daarvoor zijn verwerping is, hebben Kautsky en Rosa Luxemburg in het debat klaar aangetoond. De verwerping geeft ons aanleiding — vaak gedwongen door onze tegenstanders, die ons die verwerping als verwijt voorhouden — aan de arbeiders

duidelijk te maken, waarom ze geen enkele reden tot tevredenheid hebben, en in deze maatschappij daar niet toe komen kunnen. Hebben echter onze lui vóór de begroting gestemd, dan zijn ze vanzelf gedwongen, dit bij hun agitatie en verkiezingsredevoeringen te verklaren, dus de regeering te prijzen, en de kleine onbeduidende hervormingen, die deze toestond, tot geweldige winsten op te blazen en in de hoogte te steken. En het praktische bewijs lag vóór het congres: alle redevoeringen der Zuid-Duitsche parlementariërs waren loftuitingen op de voortreffelijkheid en „arbeidersvriendelijkheid” en rechtvaardigheid hunner regeeringen, in scherpe tegenspraak met de felle en juiste kritiek, die zij zelf in de landdagen tegen deze regeeringen gericht hadden. De propaganda van budgetbewilligers moet van nature een propaganda van tevredenheid zijn. Geen wonder, dat alle burgerlijke organen de „verstandige” Zuid-Duitschers prijzen.

Dat de partij voor de argumenten van de slimme politiek van het oogenblik, die, door geen vaste principes gehinderd, niets dan het werkelijken van kleine voordeeltjes met alle middelen najaagt, niet veel ooren kon hebben, lag ook daaraan, dat men juist in de Deutsche politiek der laatste jaren het mooiste aanschouwelijk onderwijs gekregen had, van waartoe zulk een politiek voert. De vrijzinnigen, die vroeger wel veel oppositie met woorden maakten, maar hoe langer hoe meer de principieele oppositie met daden opgegeven hadden, werden door Bülow voor anderhalf jaar in het regeeringsblok opgenomen. „Om positieve hervormingen in liberalen geest te verwezenlijken” zeiden deze politici. In werkelijkheid zijn er nooit reaktionairder wetten gemaakt, dan in dezen tijd; geen verloochening van liberale beginselen was zoo erg, of de nieuwe regeeringspartij slikte ze; waagden ze een schijn van oppositie, dan werd dadelijk gedreigd met uiteenvallen van het blok, en het centrum stond al klaar, om met de jonkers tesamen de regeeringsmeerderheid te vormen. Natuurlijk klemden de wakkere vrijzinnigen zich met alle macht aan de regeeringstafel „om een deel der regeeringsmacht tot verwezenlijking van vrijzinnige eischen” te houden. De zucht naar „positieve arbeid”, naar opgeven der „botte negatie”, maakte deze partij tot een spot voor de heele wereld; onophoudelijk werd ze ook in onze pers wegens haar principeverloochening en haar laffe afschudding van alle gevoel van eigenwaarde tot bloedens toe gegeeseld. Geen wonder, dat met dit afschrikwekkende voorbeeld voor oogen onze partijgenooten van een opgeven onzer principieele oppositie, van een goedkeuring van de parlementaire sjacherpolitiek niets weten wilden. „Omdat de partijpers op de stations verkocht mag worden, bevinden wij ons volgens Frank op weg naar de politieke rechtsgelijkheid” zei Rosa Luxemburg „en omdat het loon van een staatsarbeider van 600 en 700 op 1000 Mark verhoogd is, een toelage, die niet eens genoeg is, om het verlies door het

hongertarief te dekken, daarom mogen wij de regeering ons wantrouwen niet meer betuigen. Ei, partijgenooten, de politiek der diplomaten en de slimheid der staatslieden is een school der bescheidenheid. Hoe die bescheidenheid er in het begin uitziet, toonen ons de Zuidduitsche parlementen; hoe ze er aan 't einde uitziet toonen ons de vrijzinnigen van het blok in Duitschland”.

Een ander hoofdargument, waarmee de Zuidduitschers een bindende uitspraak van den partijdag trachtten te verhinderen, bestond in een beroep op de persoonlijke vrijheid. Wij moeten als vrije mannen naar plicht en geweten stemmen, en kunnen ons dus niet door uiterlijke dwang laten binden; zulk een binding zou zelfs in strijd met onzen eed zijn. „Onze frakties” zei Timm „kunnen slechts als lichamen van zelfstandige mannen werken, terwijl ieder gebod van buiten hun den noodigen invloed en de noodige bewegingsvrijheid zon ontnemen. Of een zelfstandige parlementaire vertegenwoordiging, of in 't geheel geene!” (Zeer juist, bij de Zuidduitschers). Hier is het de vrije persoonlijkheid, die haar recht wil handhaven tegenover de partijdiscipline. Wie, zooals de Hollandsche sociaal-democraten, een krachtig liberalisme in de politiek gezien heeft — het ontbreken van dit aanschouwelijk onderrecht in Duitschland verklaart veel van het Deutsche revisionisme — herkent in deze uitingen typisch-liberale denkbeelden. De liberale leer, dat de gekozene slechts naar plicht en geweten heeft te stemmen, zonder door opdrachten zijner kiezers gebonden te zijn, heeft de sociaal-demokratie door de praktijk vervangen, dat de partij, de massa, de kiezers, de politiek vaststellen en de afgevaardigde uitvoert, wat zij bepalen. Stemt hij met de besluiten zijner partij niet overeen, kan hij ze dus niet ten uitvoer brengen, dan kan hij niet als haar vertegenwoordiger optreden.

Men kan natuurlijk lang en breed over de relatieve waarde van vrije zelfstandige persoonlijkheid en van partijdiscipline filosofeeren; beide zijn in het abstrakte even mooie beginselen. De sociaal-demokratische partij onderscheidt zich van de anderen juist door haar discipline; deze is een levensbeginsel voor de strijdende arbeidersklasse, en daarom heeft van nature een arbeiderscongres weinig ooren naar een beroep op het recht der vrije persoonlijkheid. Tegenover alle abstrakte verheerlijking van het eene of het andere beginsel heeft Kautsky in een paar korte woorden precies de eenvoudige, natuurlijke, materieele basis van deze kwestie uiteengezet. „Men zegt, dat de aparte mensch persoonlijke vrijheid bezit, en dat het kadavergehoorzaamheid is, als men zich aan de meerderheid onderwerpt. Dat is niet de denkwijze van een sociaal-demokraat, maar van een anarchist. De enkele mensch heeft slechts macht, wanneer hij zich met gelijkgezinden tot gemeenschappelijk werken verbindt. Daardoor vergroot hij zijn macht, maar deze vergroting van

zijn macht krijgt hij niet voor niets. Hij moet ze koopen met een offer van vrijheid. Dit offer van vrijheid is geen kadavergehoorzaamheid. Het wordt vrijwillig gegeven om er iets grooters voor te ruilen: een winst in macht tot het doorzetten van het eigen groote doel. Wie zich op die wijze aan de meerderheid onderwerpt, verliest niets „aan achting”. Daarna verwees Kautsky als voorbeeld naar Jaurès, die zich ook naar de meerderheid geschikt had en regelmatig met de partij tegen de begrooting stemde, hoewel hij persoonlijk een andere opvatting had; aan aanzien heeft hij daardoor bij niemand ingeboet. Daarentegen zijn de Fransche socialistische kamerleden, die zich niet bij de vereenigde partij aansloten, omdat zij hun vrijheid wilden houden, tot een beteekenisloos hoopje individuen afgezakt, zonder partij, zonder program, zonder samenhang, zonder invloed.

Hier ligt ook de kern van de kwestie. Wie zich niet door een partijbesluit wil laten binden, kan natuurlijk uit de partij gaan. Maar de Zuidduitsche parlementariërs weten zeer goed, welk een geweldige kracht en invloed zij aan de gesloten, groote, machtige partij achter zich ontleenen. Zij zien waarschijnlijk niet ver genoeg, om klaar te beseffen, dat het met de geslotenheid, en daardoor met de macht en den invloed der partij gauw uit zou zijn, als ieder deed, wat hij naar persoonlijk inzicht meent, dat goed is. In elk geval willen zij voor zichzelf de vrijheid, wat of op een verdwijnen van alle eenheid zou neerkomen, of op een diktatuur van de parlementariërs over een partij, die enkel te delibereren en te kiezen en niets te bevelen heeft. „De partijdag behoort alleen raadgevend op te treden” meende Timm. Zij willen de lusten, maar niet de lasten van het enge, vaste partijverband; zij willen wel de macht die het geeft, maar niet de discipline, waaruit deze voortkomt.

Een andere methode om hun zaak te verdedigen, zochten de Zuidduitschers daarin, dat zij op het voorbeeld van nog kleinere Deutsche staatjes, vooral van Gotha, waar wij bijna de meerderheid, hebben en van gemeenteraden wezen. Er werd zelfs een amendement voorgesteld, in de door het P. B. voorgestelde motie in plaats van Beieren, Wurtemberg en Baden te lezen: de afzonderlijke staten. Dit werd verworpen; ongetwijfeld lag hierbij de gedachte ten grondslag, dat hoe kleiner en onbeduidender de staatjes, des te meer het zuiver bestierende karakter der landdagen boven het regeerende karakter op den voorgrond treedt. Over de houding tegenover het gemeentebudget heeft de partij zich nog niet uitgesproken, dus formeel was het beroep van de Zuidduitschers op Berlijn ongegrond. Maar de wereldstad Berlijn draagt, zooals wij reeds opmerkten, veel meer het karakter van klassenstaat, dan die kleine landdagjes, en daarom hadden de Zuidduitschers alle reden, zich daaraan vast te klemmen. Jullie radikale Berlijners, die nu

op ons aanvalt, hebt zelf altijd voor de stadsbegrooting gestemd, zoo stond te voren al in de Zuidduitsche kranten. En of de *Vorwärts* al herhaaldelijk verzekerde, dat dat niet waar was en van de Zuidduitsche bladen eischte, die onwaarheid te herstellen, ze bleven er bij, zij het ook in den verbeterden vorm: de Berlijners hebben nooit tegen de stadsbegrooting gestemd.

Waar ze 't vandaan haalden, bleek op den partijdag, toen op de ontkenning van de Berlijners Hildenbrand, de spreker der Wurtembergische fractie, uit een protokol eener zitting van den Berlijnschen gemeenteraad voorlas: de voorzitter slaat voor, de inkomsten en uitgaven dus nu in geheel vast te stellen op zoo en zooveel. „De vergadering besluit aldus.” Zoo konden wij het ook doen, ging Hildenbrand voort: ons stilhouden en toezien, dat anderen het budget aannemen. Maar gij wilt, dat wij er uitdrukkelijk tegenstemmen. Waarom deedt jullie dat niet? Omdat wij in den gemeenteraad geen stemmen met naamoproeping hebben, antwoordde een der Berlijners. Nu, meende Hildenbrand, dat hadt jullie dan wel kunnen voorstellen: 't zou raar zijn, als daartoe de mogelijkheid niet bestond. Op dien grond bleven de Zuidduitschers herhaaldelijk de Berlijners in 't gezicht werpen, dat zij voor, ten minste niet tegen hun budget gestemd hadden, terwijl ze hier den staf over anderen braken; — wat even herhaaldelijk de Berlijners tot verontwaardigde protesten dreef. 't Was natuurlijk een kinderachtig zich vastklampen aan een vorm: het bewuste opzettelijke stemmen voor de burgerlijke regeering gelijkstellen met een onopzettelijk nalaten van uitdrukkelijk tegenstemmen; maar 't droeg op den partijdag het stempel van opzettelijk sarren, door aan de uitdrukkelijke verklaring der Berlijners — Wurm las uit naam der aanwezige Berlijnsche gemeenteraadsleden zulk een verklaring voor, dat zij nooit voor 't budget hadden gestemd — quasi geen geloof te willen slaan. Wat bleek achteraf? Dat het reglement van den Berlijnschen gemeenteraad geen mogelijkheid aanbiedt om bij de eindstemming over de begrooting het voorstel tot stemming met naamafroep te doen. En nog mooier: het *Berliner Tageblatt* informeerde dadelijk bij een paar liberale raadsleden, wat van die zaak waar was, en deze deelden mede, dat de stemming geschiedt door handen opsteken, en dat, zoover zij zich herinnerden, de sociaaldemokratische minderheid nooit de hand opstak; dus dat zij terecht zeggen konden, dat zij tegengestemd hadden. Zoo kwam de waardeloosheid van deze uitvlucht der Zuidduitschers voor den dag; maar de onwaardigheid, waarmee ze haar hanteerden, droeg er sterk toe bij, den toon der debatten te vergiftigen en een geprikkelde stemming te brengen.

Trouwens, de geheele houding der Zuidduitsche landdagsleden op het congres droeg dit karakter. Zij zaten daar als een solidaire, vastgesloten

klik van parlementariërs, die zich, zooals de *Leipziger Volkszeitung* het in een zeer juist geteekend stemmingsbeeldje uitdrukte, tot een even vastgeslotene claue georganiseerd had. Zij onderstreepte de woorden van elk revisionistisch spreker met een krachtig applaus, in maat en koor klonken telkens de toeroepen „sehr gut“, „seehr richtig“, des te luider en oorverdoovender, naarmate de argumenten platter en de redeneeringen onbenulliger en triviale waren. Daarentegen werden de sprekers, die vóór de resolutie van het partijbestuur spraken, door stelselmatige interrupties gehinderd om ze zoo mogelijk van de wijs te brengen. Hoewel de drie sprekers der fracties onbepreken sprektijd kregen en daarvan een ruim gebruik maakten, hadden de Zuidduitschers reeds onder Bebels inleidende rede zich vóór alle anderen in massa als spreker laten inschrijven, zoodat tegenstanders der budgetbewilliging ternauwernood aan het woord zouden gekomen zijn. Dit mooie plannetje werd echter door de aanneme van den regel verijdeld, dat beurtelings een voor- en een tegenstander aan het woord zou komen. 't Ergste op het gebied van persoonlijke kleingeestige strijdwijze leverde de Neurenberger Segitz, die door een ander op een trap afgeluisterde — natuurlijk verkeerd opgevangen — gesprekken met anderen achterklap samenbrouwde tot een door het P. B. en zijn vrienden tegen de Zuidduitschers gesmeede samenzwering, die hij nu voor den partijdag onthulde. Men kan hun eigen geest het beste daaruit leeren kennen, dat zij overal geheime plannen, zwarte aanslagen en intrigues tegen hen vermoedden. Bij de persoonlijke verklaringen aan het eind van den middag zakte het fantastische leugengebouw in elkaar; Bebel, Ebert, Eichhorn verklaarden elk voor zijn deel 't geheele verhaal voor onwaar, het bleek alles „klatsch“ zonder grond. Beschaamd moest de aanklager, die zich niet eens tot een ronduit uitspreken van zijn leedwezen kon verheffen, in zijn schulp kruipen; de claue was stil geworden. Ze begrepen, dat ze nu bij de onklare elementen van den partijdag, bij wie ze tot nog toe gehoopt hadden, als de vervolgte onschuld te kunnen gelden, de sympathie verloren hadden.

Neemt men de geheele zaak van de budgetbewilliging en de partijdagdebatten bij elkaar, zoo komt ze op niets anders neer dan op een krachtproef van het revisionisme, hoever het gaan kon. Daarom was de landdagstemming zorgvuldig voorbereid; daarom werden de eerste protesten uit het Noorden dadelijk beantwoord met de beschuldiging, dat men moedwillig krakeel zocht, daarom werd de roep naar discipline en eenheid beantwoord met de klacht, dat de meerderheid de minderheid geweld wilde aandoen. Voor de budgetbewilligers kwam er alles op aan, dat de partijdag niet tot een vaste uitspraak zou durven komen. Zij dreigden met scheuring der partij, en de sprekers voor Beieren en Baden — de Wurtemberger wist, dat hij zijn landje niet achter zich

had — riepen de partij een „onaannemelijk“ toe; de resolutie van het P. B. is voor ons onaanneembaar. Ze bezwoeren de gedelegeerden, het toch niet tot een uiterste te laten komen. Daartegenover werd van verschillende zijden ingebracht: geeft de partij aan deze dreigementen toe, onderwerpt zich de meerderheid uit vrees voor scheuring aan de minderheid, sanctioneert ze op die wijze, dat de parlementariërs boven de partij staan en doen kunnen wat ze willen, dan ligt de partij daardoor al uit elkaar. Eenheid is eenheid van handelen volgens vaste gelijke lijn. Aan ieder vrijheid geven, alleen om allen bijeen te houden, is reeds de ontbinding der partij. Het gevaar voor de partij lag dus vooral daarin, dat de meerderheid dit niet klaar zou voelen en zich door de dreigementen der budgetbewilligers bang zou laten maken. Het gevaarlijke ligt in zoo'n geval bij de bemiddelingsmoties, die naar beide zijden trachten tegemoet te komen, een klare uitspraak verhinderen, niets beslissen en de onklarheid en de verschillen laten bestaan. Zoo was er ook nu een motie-Frohme, die geen algemeene uitspraak deed, maar voorschreef dat de landdagfracties eerst altijd met het P. B. moeten overleggen; praktisch een onhoudbare en onmogelijke toestand. Toen de Zuidduitschers begrepen, dat zij geen meerderheid zouden vinden, klampten ze zich aan deze motie vast: werd deze aangenomen, dan was een bindende uitspraak der partij verijdeld. De motie-Frohme werd echter met 217 tegen 169 stemmen verworpen. Daarna werd de resolutie van het P. B. met 258 tegen 119 stemmen aangenomen. Toen het resultaat van de stemming juist voor de middagpauze bekend gemaakt was, las Segitz namens 66 Zuidduitschers een verklaring voor, dat zij den partijdag als hoogste instantie in algemeene kwesties erkenden, maar bij hun meening bleven, dat over landspolitiek alleen de landsorganisaties konden oordeelen. Zwijgend werd deze verklaring ten protokol genomen.

Wat beteekent nu dit resultaat van den Neurenberger partijdag? De partijdag heeft duidelijk zijn standpunt vastgesteld en uitgesproken, dat in de gansche partij één vaste lijn van taktiek moet heerschen. De aanspraak der Zuidduitschers op vrijheid, naar eigen afwijkende meening te handelen, heeft de partij niet aanvaard. Wel hebben een paar Zuidduitsche organen — te Neurenberg, München, Karlsruhe, de revisionistische hoofdorganen — een anderen uitleg gegeven: de partijdag heeft de verklaring der 66 niet tegengesproken, dus geaccepteerd, dus aanvaard, dat de Zuidduitschers zich hun vrijheid voorbehielden, dus zijn deze niet meer door het partijbesluit gebonden.

Dat is natuurlijk een journalistengrap, een vernuftspelletje. Als het zóó gemakkelijk ging, door een woordenspel een na veel strijd en moeite aangenomen besluit eenvoudig weg te heksen, dan waren partijdagen al lang afgeschaft. De verklaring der 66 is door den partij-

dag als niet veel meer dan een kanonnade beschouwd om de terugtocht te dekken. De Zuidduitschers zaten natuurlijk in een hoogst onaangename positie. Ze hadden eerst veel misbaar gemaakt en bedreigd; ze dachten er natuurlijk geen moment aan, er werkelijk uit te gaan, zich aan den knellenden partijband te onttrekken, want, vooral na den gang van het debat, ze zouden de organisaties voor een groot deel niet meegekregen hebben; ze konden echter, zonder zich in 't oog der burgerlijke partijen belachelijk te maken, ook niet eenvoudig al hun vroeger pathos verloochenen en ronduit zeggen: goed, we zullen als goede partijgenooten gehoorzamen. Ze moesten zich een houding geven; en het was natuurlijk, dat de meerderheid hun verlegenheid meevonde en geen aanmerkingen maakte. Ze heeft gedacht: jullie praatjes gaan ons niet aan, maar alleen jullie daden. En die zullen we afwachten.

Daarmee is niet gezegd, dat nu alle wolken van de lucht zijn. Integendeel. De verschillen blijven bestaan en zullen nog herhaaldelijk tot practische konflikten leiden. Wat aan het revisionisme kracht en invloed geeft — bij deze stemming kon het blijken; in Hannover en Dresden waagden de revisionisten niet, in de stemming te voorschijn te komen, en stemden zij vóór de resoluties — is niet de massa, maar de soort personen die het aanhangen. Tegen de resolutie stemden b.v. de aanwezige hoofdleiders der duitsche vakbeweging, Legien, Rob. Schmidt, Bömelburg, Hué, Sachse, Paul Müller, Paeplov, die met de Zuidduitschers een groot deel der aanwezige rijksdagleden uitmaakten. Tegen haar stemden ook een aantal plaatselijke leiders en redakteuren uit noordelijke steden, die daarin dikwijls de arbeiders van hun plaats niet achter zich hebben. Zoo had de afdeling Frankfurt a.M. scherpe moties tegen de Zuidduitschers aangenomen, terwijl hun gedelegeerde, de redakteur Quarck tegen de P. B.-motie stemde. In zulke gevallen blijkt, dat de partijpers in vele plaatsen in handen van revisionistische redakteuren is, terwijl de massa der arbeiders geheel anders denkt. Men kan zeggen, dat in het algemeen gesproken, de massa radikaal, scherp vijandig tegen de burgerlijke maatschappij voelt, terwijl bij de intellectueelen en de naar boven gekomen arbeidersleiders de revisionistische tendenzen sterker spreken.

De verklaring der 66 Zuidduitschers en de uitleggingen hunner persorganen doen voorzien, dat de strijd hiermee niet uit is. De Zuidduitsche landdagleden zullen waarschijnlijk beproeven, hun landsorganisaties tegenover den partijdag te stellen. Of ze hiermee succes zullen hebben, staat nog te bezien; in Wurtemberg waarschijnlijk niet, in Baden en Beieren mogelijk vooreerst wel. Overigens zullen ze bij de eerstvolgende keeren — de Zuidduitsche begrotingen worden telkens voor twee jaar bewilligd — wel door den binnenlandschen politieken toestand gedwongen

zijn tegen te stemmen. Ondertusschen schrijft de industriele ontwikkeling van het zuiden sterk voorwaarts, daarmee groeit het sociaal-democratisch besef en wordt het terrein voor de kleinburgerlijke politiek steeds ongunstiger; ook leidt de algemeene rijkspolitiek steeds meer tot een crisis: Tot een budgetstrijd zullen wij hier dus wel niet spoedig weer komen; de conflicten met het revisionisme zullen waarschijnlijk in de komende jaren op geheel ander gebied liggen.